

Përmbledhje dhe Konkluzione

PROKURIMI PUBLIK NË LUPËN E INTEGRIMIT EUROPIAN

Tirane, 28 Shkurt 2022

Tema e prokurimit publik dhe tema e integrimit evropian nuk janë tema të reja në Shqipëri. Për to është folur dhe diskutuar për vite me radhë. E veçanta e ditës së sotme është bashkimi i të dy temave në një të vetme duke e transformuar kështu vlerën e secilës prej tyre shumëfish. Sektori publik, domethënë shteti - nëpërmjet prokurimeve publike, shpenzon përqindjen më të madhe nga Buxheti Kombëtar. Nga ana tjetër, duke qenë një nga fushat, që sipas parimeve të gjithëpranuara, përmban edhe rrezikun më të lartë të ndodhjes së korrupsionit, rëndësia e trajtimit të saj rritet ndjeshëm.

Ndërkohë, rruga e integrimit evropian të Shqipërisë duket se po i afrohet një faze të re, ndaj edhe duke ndjekur mësimet e së kaluarës është me vend që ky rrugëtim të shndërrohet në prioritetin kryesor të të gjithë aktorëve shtetërorë dhe të shoqërisë civile, me qëllim që ajo të plotësohet në një kohë sa më të shkurtër.

Trajtimi i njëhershëm i të dy temave të mësipërme për pasojë është zgjidhja më e mirë.

Bashkimi Evropian në dokumentet themeltarë, direktivat dhe jurisprudencën e institucioneve të veta, ka përcaktuar se fusha e prokurimit publik në hapësirën Evropiane duhet respektojë dhe të garantojë:

- Ndalimin e diskriminimit mbi bazën e kombësisë;
- Lëvizjen e lirë e mallrave;
- Lirinë për të ofruar shërbime;
- Lirinë e vendosjes.

Disa parime të përgjithshme kanë dalë edhe nga praktika gjyqësore e Gjykatës së Drejtësisë të Bashkimit Evropian dhe ato përdoren rëndom për të plotësuar boshllëqet në legjislacion dhe për të ofruar zgjidhje të situatave të cilat shpesh janë shumë komplekse. Më të rëndësishmet nga këto parime të përgjithshme në kontekstin e prokurimit janë:

- Barazia e trajtimit;
- Transparenca;
- Njohja reciproke;
- Proporcionaliteti.

Direktivat duhet të zbatohen ose "transpozohen" në të drejtën kombëtare. Shtetet Anëtare duhet të marrin masat e nevojshme për t'i dhënë fuqinë e plotë dispozitave të Direktivave në të drejtën kombëtare dhe për të siguruar se nuk ka dispozita/ligje të tjera kombëtare që dëmtojnë zbatueshmërinë e dispozitave të direktivave. Një nga qëllimet kryesore të legjislacionit të prokurimi publik është për të eliminuar pengesat ekzistuese dhe për të parandaluar ngritjen e pengesave të reja. Këtë e bën duke zbatuar parimet bazë që burojnë nga legjislacioni.

Shqipëria përafrimin e legjislacionit të prokurimit publik e ka detyrim të Marrëveshjes së Stabilizim - Asociimit të vitit 2006 dhe në zbatim të saj ka miratuar dhe ndryshuar në kohë, me qëllim përafrimi, ligjin e vjetër të prokurimit publik. Pika më e rëndësishme dhe kulmore përsa i përket legjislacionit në kuadër të këtij përafrimi mund të konsiderohet miratimi i ligjit të ri nr. 162/2020 "Për prokurimin publik", i cili ka hyrë në fuqi në 31 mars 2021.

Ndërkohë në kuadër të monitorimit të zbatimit Komisioni Evropian në çdo progres raport ka dedikuar një kapitull të veçantë për prokurimin publik dhe zbatimin e tij, përfshirë edhe rekomandimet që duhet të plotësojë Shqipëria në vitet e ardhshme.

Konkluzione:

Prokurimi Publik është një fushë dinamike që ndryshon dhe evoluon në mënyrë të vazhdueshme si pasojë edhe e ndryshimeve të klimës së tregtisë dhe biznesit, si dhe të zhvillimeve e përmirësimeve të teknologjisë. Prokurimi ka një natyrë ndërsektoriale është ngushtësisht i lidhur në mënyrë reciproke me fusha të tjera të rëndësishme, si: lufta kundër korrupsionit, konkurrenca e lirë dhe e ndershme, mbrojtja e shëndetit dhe konsumatorit, mbrojtja e mjedisit, klima e biznesit dhe zhvillimi i ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme (SME), zhvillimi i qëndrueshëm etj.

Është e qartë se të pasurit e ligjeve të mira për financimin e partive politike, standarde të larta etike në shërbimin civil, përqendrim të ulët të furnizuesve, një nivel të kënaqshëm të burimeve dhe ekspertizës teknike si dhe informacion transparent mbi organet kontrolluese të nëpunësve civil apo zyrtarëve të zgjedhur të ngarkuar me prokurimin publik, ligje më të forta anti-korrupsion do të kontribuonin në prokurime publike në procedurë dhe në rezultate sipas kërkesave të Bashkimit Evropian dhe reduktimin e përhapjes së korrupsionit në prokurimet publike.

Në funksion të arritjes së këtij qëllimi:

- Është me vlerë të përmendet se zbatimi i ligjeve anti-korrupsion apo të konkurrencës nga organet Administrative nuk duhet të jetë i pavarur nga zbatimi i ligjeve kundër korrupsion nga Agjencitë sit Ligjzbatuese (zakonisht të besuara tek organet antikorrupsion dhe gjyqësore). **Shkëmbimi sistematik i informacionit** midis agjencive zbatuese dhe investigimet e përbashkëta janë masa shumë të rekomanduara në realitetin shqiptar. Në veçanti duket me vend të hapet sistematikisht një investigim konkurrues mbi tregjet e prokurimit për të cilat janë gjetur prova korrupsioni.

- Duhet të **harmonizojmë** më mirë zbatimin e ligjeve të ndryshme në Shqipëri që rregullojnë të njëjtën temë. Psh Neni 92/1 të Kodit Zgjedhor, paragrafi i katërt, përcakton se “4. *Personat fizikë ose personat juridikë, që i kanë bërë dhurime një subjekti zgjedhor apo kandidatëve të tij në zgjedhje, nuk mund të përfitojnë për periudhën deri 3 vjet pas datës së zgjedhjeve kontrata publike, kontrata të partneritetit publik privat ose në çdo mënyrë tjetër fonde me vlerën totale që tejkalojnë shumën prej 10 milionë lekësh, përfshirë edhe si nënkontraktues të një kontrate/koncesioni publik.*”

Ndërsa pikat e tjera të nenit 92/1 të Kodit Zgjedhor përcaktojnë kritere ndaluese për një financues të subjekteve zgjedhore dhe verifikimi i të cilave i përket drejtpërdrejt KQZ-së, të paktën nga formulimet përkatëse të ligjit “Për prokurimin publik” dhe të Kodit Zgjedhor nuk rezulton se si duhet të zbatohet ky përcaktim ligjor në periudhat postzgjedhore nga autoritetet prokuruese dhe institucionet e tjera qendrore dhe vendore të prokurimit publik.

Nuk dihet dhe nuk ka asnjë akt nënligjor apo Marrëveshje Bashkëpunimi sesi realizohet përcaktimi ligjor i bërë në Kodin Zgjedhor në raport me prokurimin publik. Ne nuk kemi ende të dhëna për zbatimin e këtyre dispozitave, dhe vështirë të mendojmë se në Shqipëri nuk ka ndodhur shkelja e këtyre neneve të Kodit Zgjedhor.

- Duhet të shmangim ndryshimet e shpeshta në legjislacionin për prokurimet **frekuenca e ndryshimeve të ligjit**. Ky është një mësim i së kaluarës. Pavarësisht se ka shumë skeptikë për këtë gjë, ndryshimet e shpeshta duhet të eliminohen dhe të gjithë procesit të **ligjbërës duhet t’i sigurohet transparenca dhe gjithëpërfshirja**.

- Në Shqipëri në fushën e prokurimeve vërehet një dukuri specifike. Në përpjesëtim të drejtë, sa më shumë përmirësohet baza ligjore e prokurimit publik, aq më shumë rritet numri i procedurave speciale që anashkalojnë këto përcaktime të prokurimit, si me ligje të veçanta ashtu edhe me vendime të Këshillit të Ministrave. Ligji “Për prokurimin publik” është një ligj i vlerësuar nga aktorët vendas, aktorët ndërkombëtarë dhe vetë organizmat e Bashkimit Europian si një ligj i mirë në përputhje me standardet më të mira në këtë fushë.

Duke qenë ligj tërësor prokurimi, në tekstin e tij parashikohet dhe gjen zgjidhje ligjore çdo situatë konkrete në të cilën mund të gjendet autoriteti publik, ndaj edhe miratimi dhe zbatimi i **procedurave të veçanta ad hoc jashtë përcaktimeve të këtij ligji, përbën një pengesë serioze** në rrugën e integritit evropian.

Mësime të vlefshme për rregullimin e së ardhmes në fushën e ligjeve/VKM-ve speciale duhet të shërbejë vendimi i Gjykatës Kushtuese për të ashtuquajturin ligj special “Për ndërtimin e Teatrit Kombëtar”. Me një rrugë dhe kohëzgjatje procedurash unike në llojin e vet si nga ekzekutivi ashtu edhe nga Kuvendi, përmbajta e ligjit special iu nënshtrua gjykimit kushtetues që e konstatoi atë në kundërshtim me Kushtetutën për më shumë se një argument. Natyrisht që prej këtij vendimi mund të nxirren një sërë mësimesh dhe hapash të vlefshëm se si nuk duhet dhe sesi duhet vepruar.

Ne vlerësojmë se një nga mësimet e para që duhet të jetë praktikë pune është vetë frenimi, **vetë frenimi i Këshillit të Ministrave dhe i Kuvendit për të nxjerrë procedura përjashtuese jashtë rregullit të përgjithshëm**. Nëse këtë vetë frenim nuk mund ta realizojmë - dhe me të drejtë brenda kësaj sale mund të ketë shumë njerëz që në mënyrë të logjikshme argumentojnë se pse kjo nuk ka shans të ndodhë – atëherë duhet të përcaktojmë mekanizma ligjore të fortë që përjashtimi të mos bëhet rregull i përgjithshëm.

- Shqipëria ka përveç bazës së nevojshme ligjore **ka të plotësuar edhe kuadrin strategjik në prokurime nëpërmjet strategjisë përkatëse 2020-2023**. Në këtë strategji përcaktohen në mënyrë të qartë objektivat dhe rrugët që do të ndiqen për zhvillimin e kësaj fushe dhe të operatorëve të përfshire deri në fund të vitit 2023. Mbetet sfide realizimi i saj dhe veçanërisht ndjekja e të gjithë hapave dhe plotësimit të detyrave në kohë.

Prokurimi publik është një prej aspekteve të jetës dhe realitetit shqiptar. Ndaj ai i nënshtrohet njëlloj rregullave të përgjithshme të vlerësimit që bëhen sot për shtetin dhe shoqërinë shqiptare. Dhe në rrugën e integritit evropian ka një fjali të përsëritur dhe që në rrugëtim është bërë postulat “*Keni ligje të mira, por sfidoheni në zbatimin e tyre*”. Ndaj edhe zbatimi i drejtë dhe i plotë i ligjit, prokurimi publik këtu i përfshirë, mbetet çelësi i një rrugëtimi të suksesshëm evropian të Shqipërisë.

*Dokumenti i politikave me titull **Prokurimet Publike në Lupën e Integritit Evropian** prezantohet si pjesë e Iniciativës Shkurti Muaji i Integritit Evropian, përmes angazhimit të Shoqërisë Civile. Gjetjet, Opinione apo Rekomandimet e shprehura në këtë event përfaqësojnë këndvështrime të ekspertëve dhe organizatës AIS (ais.al) dhe nuk përkojnë me përgjegjësi të partnerëve apo mbështetësve të Projektit C1-EU-NPA.*

Dokumenti do të Publikohet në Faqen e Organizatës AIS (<http://ais.al/new/>) dhe do të dërgohet në formë zyrtare tek Institucionet e Angazhuara.

